

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ГЕОГРАФІЇ

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

директор Інституту географії

НАН України, член-кореспондент

НАН України

Маруняк Є.О.

липень 2021 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

**Геопросторова організація природної
і культурної спадщини України**

(назва навчальної дисципліни)

рівень підготовки доктор філософії

(назва освітнього рівня)

галузі знань 10 Природничі науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 103 Науки про Землю

(код і назва спеціальності)

Шифр за навчальним планом СВ 07

Київ-2021

Розробник програми: провідний науковий співробітник, кандидат географічних наук Поливач К.А.

Рецензенти: професор кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор географічних наук Любіцева О.О.

провідний науковий співробітник Інституту географії НАН України, доктор географічних наук Гукалова І.В.

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту географії НАН України
« 14 » липня 2021 р., протокол № 11

Опис початкової дисципліни СВ 07

Шифр

***Геопросторова організація природної
і культурної спадщини України***

назва дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 10 Природничі науки <i>(шифр, назва)</i>	Кількість кредитів – 3 ЄКТС	<i>Методи навчання</i>
Напрямок підготовки (код, назва) 103 Науки про Землю	Загальна кількість годин - 90	Лекції із застосуванням мультимедійних засобів навчання. Семінарські заняття
Освітній рівень доктор філософії	Лекції: 18	
Статус дисципліни (Нормативна/вибіркова) вибіркова	Семінарські заняття: 22	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2	-	Форми поточного контролю Модульна контрольна робота
Семестр IV	-	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 години - самостійна робота: 4 години	Лабораторні заняття: Індивідуальна робота: Самостійна робота: 50	<i>Форма підсумкового контролю</i>
Мова навчання – українська	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	Залік
Передумови навчання Основи збалансованого розвитку регіонів	2/3	

Предмет вивчення навчальної дисципліни: Предметом вивчення навчальної дисципліни є природна та культурна спадщина.

Міждисциплінарні зв'язки: Програма дисципліни є особливим інтегрованим курсом, у якому крім природничонаукових (географії, екології та ін.) передбачене використання комплексів історичних знань (історії, археології, етнології), культурології та музеєзнавства, туризму, краєзнавства тощо.

Мета і завдання навчальної дисципліни:

Мета курсу – ознайомлення аспірантів із системою наукових знань про культурну й природну спадщину та її роль у житті суспільства, сприяння формуванню їхнього світогляду, усвідомленню та розумінню проблем збереження та використання спадщини.

Завдання курсу:

- 1) ознайомити аспірантів із феноменом спадщини в сучасній науці й культурі; вивчити основні поняття, категорії, функції спадщини;
- 2) дати уявлення про основні історико-культурні та природоохоронні території й об'єкти, їхнє місце в українській і світовій культурі;

3) вивчити світовий та український досвід охорони та використання спадщини: завдання, пріоритети, засоби, форми, механізми тощо;

4) дати уявлення про основи державної політики, сучасне міжнародне й українське законодавство в області охорони й використання спадщини;

5) розглянути проблеми використання культурної й природної спадщини, її сфери, тенденції;

6) показати соціальну та економічну ефективність збереження спадщини;

7) прищепити розуміння необхідності дбайливого відношення до культурного та природного надбання, уміння використовувати отримані знання в суспільній і професійній сферах діяльності.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- місце географії культурної і природної спадщини у загальній системі географічних наук;- основні поняття та терміни географії культурної і природної спадщини („культурна спадщина”, „природна спадщина”, „пам’ятка”, „культурний ландшафт”);- основні методи та підходи дослідження спадщини. <p><i>Вміти</i> наводити приклади основних форм і методів збереження та вивчення об’єктів культурної і природної спадщини в країні і за кордоном</p>	<p>Загальнопрофесійні – щодо базових уявлень про основи натурфілософії та антрополофії, що сприятиме культурному розвитку особистості та розумінню причинно-наслідкових зв’язків в розвитку природи та людської цивілізації.</p>
2.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- про становлення та розвиток охорони пам’яток за рубежом і в Україні;- основні положення Закону України „Про охорону культурної спадщини”;- класифікацію об’єктів природної та культурної спадщини за видами та категоріями;- склад нематеріальної культурної спадщини. <p><i>Вміти</i> - аналізувати особливості територіальної структури природної та культурної спадщини України;</p> <ul style="list-style-type: none">- наводити приклади регіональних	<p>Спеціально-професійні – щодо теоретичних, правових та інституціональних питань й проблем культурної й природної спадщини, практичних (наприклад, досвід розроблення програм збереження й використання, принципи й методи туристичної діяльності з питань використання спадщини тощо)</p>

	<p>відмінностей у щільності і видовому складі історико-культурних пам'яток України.</p> <ul style="list-style-type: none"> - наводити приклади різних видів історико-культурних територій; - порівнювати різні категорії об'єктів природно-заповідного фонду. - аналізувати особливості об'єктів Всесвітньої культурної та природної спадщини; - на основі критеріїв визначати можливість внесення природних і культурних об'єктів рідного краю й країни в систему Всесвітньої культурної та природної спадщини - аналізувати особливості й давати короткі характеристики об'єктів Всесвітньої культурної та природної спадщини; 	
3.	<p><i>Знати</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості діяльності об'єктів природно-заповідного фонду. - основи сучасної політики збереження та використання спадщини в суспільстві; - основні положення та поняття Конвенції про охорону всесвітньої природної й культурної спадщини; - основні критерії внесення об'єктів спадщини в систему Всесвітньої культурної та природної спадщини. - особливості розміщення об'єктів Всесвітньої культурної та природної спадщини. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - робити висновок про внесок регіонів у світову культуру. - характеризувати вплив культурної та природної спадщини на розвиток різних видів туризму; - наводити приклади впливу спадщини на соціальний і економічний розвиток окремих міст і регіонів; - робити висновок про необхідність дбайливого відношення до пам'яток природи, історії та культури 	<p>Науково-дослідницькі – з самостійного пошуку, збору та обробітку інформації; зі здатності до усної та письмової комунікації науковим стилем; з формування елементів критичного наукового мислення та наукового світогляду.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота
		Лекції	Семі- нарські	Лабора- торні	
Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ГЕОГРАФІЇ ПРИРОДНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ					
Тема 1. Географія природної та культурної спадщини як міждисциплінарна наукова галузь	4	2	2	–	5
Тема 2. Природна спадщина	9	3	6		10
Тема 3. Культурна спадщина	9	3	6	–	10
Разом за змістовим модулем 1	22	8	14		25
Модуль 2. ОСНОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ І ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ					
Тема 4. Основи збереження природної та культурної спадщини	10	6	4	–	10
Тема 5. Стратегія розвитку й збереження природної та культурної спадщини	8	4	4	–	15
Разом за змістовим модулем 2	18	10	8	–	25
Усього	40	18	22	–	50

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ГЕОГРАФІЇ ПРИРОДНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	47	8
1.1.	Тема 1. Географія природної та культурної спадщини як міждисциплінарна наукова галузь Мета, завдання, зміст і структура курсу; основні поняття та категорії; становлення науки про культурну та природну спадщину; методи суспільно-географічного дослідження спадщини в Україні, методики збору та аналізу інформації, в тому числі, за допомогою ГІС-технологій; освітні підходи до вивчення спадщини: відвідування об'єктів спадщини й музеїв; використання Інтернет у курсі вивчення спадщини	9	2
1.2.	Тема 2. Природна спадщина 2.1. Становлення природно-заповідної справи Дефініції природної спадщини, об'єкти і явища; біологічне й ландшафтне різноманіття як природна спадщина; історія та досвід розвитку заповідної справи в зарубіжних країнах та в Україні; природно-заповідний рух у сучасній Україні; соціальна ефективність збереження природної спадщини 2.2. Об'єкти природно-заповідного фонду Класифікація та географія; природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи, регіональні ландшафтні парки, штучно створені об'єкти – ботанічні сади, зоологічні парки, дендрологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва 2.3 Природно-культурна спадщина Поняття про культурний ландшафт; традиційне природокористування як явище спадщини, його види й поширення 2.4 Законодавчі, нормативно-правові та інституціональні основи охорони природної спадщини Правові основи законодавства щодо об'єктів природно-заповідного фонду; органи державного управління заповідною справою; засади екологічного моніторингу об'єктів спадщини; напрямки удосконалення управління природною спадщиною: застосування економічних і адміністративних механізмів, забезпечення державної й суспільної підтримки екологічної та духовної культури тощо	19	2
1.3.	Тема 3. Культурна спадщина 3.1. Історія та досвід охорони пам'яток культурної спадщини за рубежом і в Україні 3.2 Об'єкти культурної спадщини Класифікація за видами, категорії об'єктів, географія і оцінка розміщення на території України (пам'ятки – історико-культурні,	19	4

	<p>археологічні, історичні, архітектури та монументального мистецтва, науки й техніки національного значення; пам'ятні місця життя та діяльності видатних людей; музеї, бібліотеки, архіви</p> <p>3.3 Історико-культурні території Регламентація у вітчизняному й зарубіжному законодавствах, типологія, географія й оцінка розміщення на території України. Поняття історико-культурного каркасу країни та регіону; структурні елементи історико-культурного каркаса: історичні поселення; історико-культурні заповідники, музеї під відкритим небом; релігійні центри – місця паломництва; пам'ятки традиційної культури – центри народного мистецтва, художніх ремесел і промислів; нематеріальна культурна спадщина; топоніми та їх історико-культурне значення</p> <p>3.4 Культурна спадщина української діаспори, географія найбільш визначних пам'яток</p> <p>3.5 Законодавчі, нормативно-правові та інституціональні основи захисту культурної спадщини</p> <p>Сучасне українське законодавство в області охорони і використання культурної спадщини; особливості та основні принципи: виявлення, вивчення, паспортизація та оцінка об'єктів; державний облік, охорона і використання історико-культурних цінностей; основи державної політики з питань культурної спадщини: зміст, основні напрямки, методи й інструменти, особливості здійснення; органи державного управління</p>		
2.	<p>Модуль 2</p> <p>ОСНОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ І ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ</p>	43	8
2.1.	<p>Тема 4. Основи збереження природної та культурної спадщини</p> <p>4.1 Ідеологія спадщини Феномен спадщини в науці і культурі; екологічні і соціальні функції спадщини; цінності, проблеми й перспективи захисту та використання спадщини в сучасному суспільстві</p> <p>4.2 Основи вивчення, охорони, реставрації і консервації об'єктів спадщини та історико-культурного середовища</p> <p>4.3 Міжнародний досвід охорони культурної і природної спадщини Конвенції і рекомендації ЮНЕСКО та Європейського Союзу щодо охорони культурної спадщини; досвід правової охорони спадщини в зарубіжних країнах; Список всесвітньої спадщини – глобальна стратегія складання, критерії відбору культурних та природних об'єктів, географія об'єктів всесвітньої спадщини; міжнародні органи та центри вивчення й документування пам'яток історії, культури, архітектури та містобудування, археології, культурних ландшафтів тощо</p>	18	4

2.2.	<p align="center">Тема 5. Стратегія розвитку й збереження природної та культурної спадщини</p> <p>5.1 Історико-культурний і природний потенціал спадщини України Місце України в культурній та природній спадщині Європи та світу, об'єкти та території світового значення, занесені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; історико-культурний і природний потенціал регіонів та населених місць України – оцінка, районування, картографування; напрямки та особливості створення картографічних творів для потреб спадщини; ризик втрати спадщини, його фактори і їх оцінка, форми й закономірності прояву, економічний і соціальний збиток від втрати природної і культурної спадщини; формування каркасу історико-культурних і природних заповідних територій, як основи збереження усього культурно-природного простору країни, окремих її регіонів та населених міст</p> <p>5.2 Спадщина і розвиток туризму Культурно-освітній, екологічний, релігійний, етнографічний та агротуризм; мета, завдання, стратегії розвитку і перспективи; класифікація туристичних маршрутів, принципи й методи розробки маршруту; підготовка та організація екскурсій</p> <p>5.3 Проектування розвитку історико-культурних і природних заповідних територій Основні форми актуалізації спадщини, методологія розробки стратегій, планів та проектів розвитку історико-культурних і природних заповідних територій; об'єкти спадщини в системі національних та туристичних маршрутів – «Намисто Славутича», «Золота підкова Черкащини» тощо; розрахунки туристсько-екскурсійних потоків і визначення потреб у мережі туристської інфраструктури тощо</p> <p>5.4 Спадщина і розвиток країни Місце спадщини в концепціях збалансованого розвитку України і зарубіжних країн, стан спадщини як індикатор збалансованого розвитку суспільства, спадщина і регіональна політика; спадщина як фактор соціального і економічного розвитку окремих міст і регіонів; економічний потенціал спадщини; науково-методичні підходи до визначення характеру і ступеня впливу компонентів історико-культурного потенціалу на різні аспекти соціально-економічного розвитку регіонів; досвід розроблення та реалізації комплексних державних, регіональних та місцевих програм збереження і використання культурної спадщини, збереження й розвитку історико-культурних територій, історичних міст, музеїв-заповідників, садиб, національних парків та інших форм збереження історико-культурного і природного середовища тощо</p>	25	4
------	--	----	---

4.2. Плани семінарських занять

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5 ТЕМА: Об'єкти культурної спадщини

ПЛАН

Теоретичні питання, що виносяться на обговорення аудиторії:

1. Історія та досвід охорони пам'яток культурної спадщини за рубежем і в Україні.
2. Об'єкти культурної спадщини. Класифікація за видами, категорії об'єктів.
3. Археологічні пам'ятки. Склад (поселення, поховальні об'єкти, оборонні споруди, пам'ятки древніх культів, пам'ятки мистецтва та епіграфіки), географія об'єктів і оцінка розміщення на території України. Визначні об'єкти в Україні.
4. Історичні пам'ятки. Склад (політичні, військові, культурні, економічні, екологічні). Географія об'єктів і оцінка розміщення на території України. Визначні об'єкти в Україні: пам'ятки доби Київської Русі, козацької доби та періоду визвольної боротьби українського народу в XVII ст., Другої світової війни тощо.
5. Пам'ятки архітектури та монументального мистецтва. Склад (архітектура: громадська, промислова, військова, культова; архітектурні монументи, монументальне мистецтво). Географія об'єктів і оцінка розміщення на території України. Визначні об'єкти в Україні: пам'ятки давньоруської доби, пам'ятки доби бароко, пам'ятки доби класицизму, еkleктики й модерну тощо.
6. Пам'ятки науки і техніки. Склад (наука, техніка, освіта тощо), географія об'єктів і оцінка розміщення на території України. Визначні об'єкти в Україні.

Додаткові факультативні завдання:

1. Пам'ятні місця життя та діяльності видатних людей. Події за складом (народилися, діяли, перебували, загинули, поховані), географія і оцінка розміщення на території України.
2. Компонентна структура культурної спадщини України для цілей картографування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Класифікатори нерухомих об'єктів культурної спадщини України. К.: Фенікс, 2012 80 с.
2. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» К.: Інститут історії України, 2015. 486 с.
3. Методичні рекомендації по підготовці Зводу пам'яток історії та культури України. К.: Інститут історії України АН України, 1993. 112 с.
4. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Інститут географії НАН України, 172 с.
5. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року №1805–III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
6. Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 року № 452 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2019-%D0%BF#n9>
7. Про затвердження Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 року №174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-97-%D0%BF#Text>
8. Теоретичні та науково-методичні засади підготовки статей про пам'ятки історії до «Зводу пам'яток історії та культури України» К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 272 с.

4.3. Організація самостійної роботи аспірантів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Музеї, бібліотеки й архіви як центри духовно-морального виховання людини та місця зберігання і трансляції культурної та природної спадщини краю	10	повідомлення (презентація)
2	Національні парки як природоохоронні, історико-культурні, еколого-просвітительські, науково-дослідні центри	10	реферат
3	Сучасні проблеми культурної та природної спадщини України й можливі шляхи їх вирішення	10	доповідь (презентація)
4	Створення електронної карти «Об'єкти та території природної та культурної спадщини рідного краю» в QGIS або ArcMap	20	електронна карта
Разом		50	

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Культурна спадщина в Атласній геоінформаційній системі сталого розвитку України: Л.Г. Руденко, К.А. Поливач, В.С. Чабанюк та ін./ за ред. Л.Г. Руденка. – К.: Видавництво «Арт Економі», 2018. – 172 с.
2. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 року № 32/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 року №3814-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
5. Про природно-заповідний фонд України. Закон України від 16.06.1992 № 2456-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
6. Руденко Л.Г., Поливач К.А. Збереження і використання культурної спадщини в Україні: проблеми та конструктивні пропозиції / Укр. геогр. журн. 2018. №2. С. 51 - 61.
7. Руденко Л.Г., Поливач К.А. Природна спадщина: досвід та перспективи картографування в Україні / Укр. геогр. журн. 2015. №4. С. 40 - 49

V. Контроль якості знань аспірантів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни “Геоконфліктологія” здійснюється за модульно-рейтинговою системою, що передбачає контроль знань аспірантів з одного модуля. Модульний контроль проводиться на дванадцятому тижні семестру.

Оцінювання відбувається за такими формами контролю: вхідний контроль, поточний контроль, контроль самостійної (індивідуальної роботи) аспірантів, модульний контроль, залік.

Вхідний контроль проходить в письмовій формі і є набором тестових завдань.

Контроль під час аудиторних занять, основними видами якого є усне опитування теоретичного матеріалу та письмове виконання практичних завдань. Усна відповідь – до 2 балів; доповнення – 1 бал.

Контроль самостійної (індивідуальної роботи) аспірантів, основними видами якого є оцінювання підготовки до семінарів, опрацювання додаткових джерел інформації, виконання індивідуальних завдань.

Модульний контроль: контрольна робота, що є набором тестових завдань. За кожен модульний контроль аспірант має можливість набрати до 20 балів.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Формою підсумкового контролю є залік.

Питання до заліку

1. Географія природної та культурної спадщини як міждисциплінарна наукова галузь
2. Об'єкт та предмет дослідження географії природної та культурної спадщини.
3. Основні поняття та категорії географії природної та культурної спадщини
4. Становлення науки про культурну та природну спадщину
5. Методи суспільно-географічного дослідження спадщини в Україні
6. Методики збору та аналізу інформації, в тому числі, за допомогою ГІС-технологій
7. Освітні підходи до вивчення спадщини
8. Становлення природно-заповідної справи
9. Дефініції природної спадщини, об'єкти і явища
10. Біологічне й ландшафтне різноманіття як природна спадщина
11. Історія та досвід розвитку заповідної справи в зарубіжних країнах та в Україні
12. Природно-заповідний рух у сучасній Україні
13. Соціальна ефективність збереження природної спадщини
14. Об'єкти природно-заповідного фонду. Класифікація та географія
15. Природно-культурна спадщина. Поняття про культурний ландшафт
16. Традиційне природокористування як явище спадщини, його види й поширення
17. Законодавчі, нормативно-правові та інституціональні основи охорони природної спадщини
18. Правові основи законодавства щодо об'єктів природно-заповідного фонду. Органи державного управління заповідною справою
19. Засади екологічного моніторингу об'єктів спадщини;
20. Напрямки удосконалення управління природною спадщиною
21. Історія та досвід охорони пам'яток культурної спадщини за рубежом і в Україні
22. Об'єкти культурної спадщини
23. Класифікація культурної спадщини за видами, категорії об'єктів,
24. Географія і оцінка розміщення об'єктів та територій культурної спадщини на території України
25. Історико-культурні території. Регламентация у вітчизняному й зарубіжному законодавствах, типологія, географія й оцінка розміщення на території України.

26. Поняття історико-культурного каркасу країни та регіону. Структурні елементи історико-культурного каркаса
27. Історичні поселення
28. Історико-культурні заповідники, музеї під відкритим небом
29. Релігійні центри – місця паломництва
30. Пам'ятки традиційної культури – центри народного мистецтва, художніх ремесел і промислів
31. Нематеріальна культурна спадщина
32. Топоніми та їх історико-культурне значення
33. Культурна спадщина української діаспори, географія найбільш визначних пам'яток
34. Законодавчі, нормативно-правові та інституціональні основи захисту культурної спадщини
35. Сучасне українське законодавство в області охорони і використання культурної спадщини.
36. Державний облік, охорона і використання історико-культурних цінностей
37. Державна політика з питань культурної спадщини: зміст, основні напрямки, методи й інструменти, особливості здійснення; органи державного управління
38. Ідеологія спадщини. Феномен спадщини в науці і культурі
39. Екологічні і соціальні функції спадщини. Цінності, проблеми й перспективи захисту та використання спадщини в сучасному суспільстві
40. Вивчення, охорона, реставрація і консервація об'єктів спадщини та історико-культурного середовища
41. Міжнародний досвід охорони культурної і природної спадщини. Конвенції і рекомендації ЮНЕСКО та Європейського Союзу щодо охорони культурної спадщини
42. Досвід правової охорони спадщини в зарубіжних країнах
43. Список всесвітньої спадщини – глобальна стратегія складання, критерії відбору культурних та природних об'єктів, географія об'єктів всесвітньої спадщини
44. Міжнародні органи та центри вивчення й документування пам'яток культурної спадщини
45. Історико-культурний і природний потенціал спадщини України
46. Місце України в культурній та природній спадщині Європи та світу, об'єкти та території світового значення, занесені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО
47. Історико-культурний і природний потенціал регіонів та населених місць України
48. Напрямки та особливості створення картографічних творів для потреб спадщини
49. Ризик утрати спадщини, його фактори і їх оцінка, форми й закономірності прояву, економічний і соціальний збиток від втрати природної і культурної спадщини
50. Спадщина і розвиток туризму
51. Культурно-освітній, екологічний, релігійний, етнографічний та агротуризм. Мета, завдання, стратегії розвитку і перспективи
52. Класифікація туристичних маршрутів, принципи й методи розробки маршруту
53. Підготовка та організація екскурсій

54. Основні форми актуалізації спадщини, методологія розробки стратегій, планів та проектів розвитку історико-культурних і природних заповідних територій
55. Об'єкти спадщини в системі національних та туристичних маршрутів – «Намісто Славутича», «Золота підкова Черкащини» тощо
56. Місце спадщини в концепціях збалансованого розвитку України і зарубіжних країн. Стан спадщини як індикатор збалансованого розвитку суспільства.
57. Спадщина і регіональна політика. Спадщина як фактор соціального і економічного розвитку окремих міст і регіонів
58. Економічний потенціал спадщини
59. Науково-методичні підходи до визначення характеру і ступеня впливу компонентів історико-культурного потенціалу на різні аспекти соціально-економічного розвитку регіонів
60. Розроблення та реалізації комплексних державних, регіональних та місцевих програм збереження і використання культурної спадщини

5.3. Критерії оцінювання знань аспірантів

Критерії оцінювання кожного із питань, що виносяться на залік

Рівень знань	Оцінка за 100-бальною шкалою	Критерії оцінювання відповіді
Відмінний рівень	90 – 100 (A)	Відповідь аспіранта: <ul style="list-style-type: none"> - містить повний, розгорнутий, правильний виклад матеріалу з поставленого питання; - демонструє знання основних понять і категорій та взаємозв'язок між ними, правильне розуміння змісту основних теоретичних положень; - вказує на вміння давати змістовний та логічний аналіз матеріалу з поставленого питання; - демонструє знання різних наукових концепцій та підходів щодо певної науково-теоретичної чи науково-практичної проблеми, пов'язаної з поставленим питанням; - доводить здатність робити власні висновки в разі неоднозначності, спірного чи проблемного характеру поставленого питання чи проблеми.
Високий рівень	80 – 89 (B)	Аспірант дав досить змістовну відповідь на поставлене питання, проте вона містить наступні недоліки: <ul style="list-style-type: none"> - недостатня повнота, незначні неточності чи прогалини при поясненні того чи іншого аспекту питання; - недостатньо детально розкритий предмет

		запитання, а основні поняття носять тезисний характер.
Добрий рівень	70 -79 (C)	Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився незначних помилок змістовного характеру, або ж при оформленні відповіді на питання, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - відтворення основних понять поверхневе, не виокремлено взаємозв'язки; - окремі формулювання є нечіткими; - відповідь містить інформацію, що не стосується змісту екзаменаційного питання.
Задовільний рівень	65 – 69 (D)	Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився суттєвих помилок як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - зміст відповіді свідчить про прогалини в знаннях з відповідного питання, або ж про неправильне розуміння окремих аспектів поставленого питання; - відповідь викладено недостатньо аргументовано, або ж з порушенням правил логіки при викладі матеріалу.
Достатній рівень	60 – 64 (E)	Аспірант дав відповідь на поставлене питання, однак припустився грубих помилок як змістовного характеру, так і при оформленні відповіді на питання, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - відповідь не містить аналізу проблемних аспектів поставленого питання, свідчить про недостатню обізнаність з основними науковими теоріями і концепціями, що стосуються відповідного питання; - обґрунтування відповіді до ситуаційного завдання є слабо аргументованим, або ж в окремих аспектах є алогічним.
Недостатній рівень	35 – 59 (FX)	Аспірант володіє лише частиною навчального матеріалу, а саме: <ul style="list-style-type: none"> - поверхнево і фрагментарно дає відповідь на екзаменаційне питання; - відповіді на деякі питання відсутні; - відповідь не має логічної послідовності, відсутні взаємозв'язки змістовного характеру.
Незадовільний рівень	0 – 34 (F)	Аспірант не має відповіді на екзаменаційне питання, або ж його відповідь є неправильною, тобто містить грубі змістовні помилки щодо принципів

		аспектів поставленого питання. Відсутня аргументація, або ж вона є безсистемною та алогічною.
--	--	---

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Атлас «Населення України та його природна і культурна спадщина» (електронна версія). – К.: Інститут географії НАН України, 2020.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2001. - 395 с.
3. Вечерський В.В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць: Монографія. – К.: ЦСПТАМ, 2003. – 560 с.
4. Всемирное наследие в руках молодых: знать, ценить и действовать: Метод. пособ./ Под ред. Л.С.Лазгиева, Т.А.Мурована. - М.: Московское бюро ЮНЕСКО, 2000. - 251 с.
5. Географічна енциклопедія України. В 3-х т. - К.: УРЕ ім. М.П.Бажана, 1989. - Т. 1. - 414 с.; 1990. - Т. 2. - 479 с.; Т. 3. - 601с.
6. Заповідна справа в Україні: Навч. посібник / За ред. М.Д.Гродзинського, М.П.Стеценка. - К., 2003.
7. Івченко А.С. Вся Україна: Путівник. - К.: Картографія, 2006. - 656 с.
8. Катаргіна Т.І. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність) - К., 2003.- 186 с.
9. Культурна спадщина в Атласній геоінформаційній системі сталого розвитку України: Л.Г. Руденко, К.А. Поливач, В.С. Чабанюк та ін./ за ред. Л.Г. Руденка. – К.: Видавництво «Арт Економі», 2018. – 172 с.
10. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіційних документів - К. : Істина, 2002. - 336с.
11. Національна система туристсько-екскурсійних маршрутів „Намісто Славутича” - К.: Фонд „Намісто Славутича”, 1998. - 401 с.
12. Національний атлас України. Наукові основи створення та їх реалізація / За ред. Л.Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2007. – 408 с.
13. Олійник Я., Стецюк В. Природні та етнокультурні феномени України. - К: ВКФ „Стафед-2”, 2003. - 114 с.
14. Перелік комплексних навчально-тематичних екскурсій з учнівською та студентською молоддю „Моя країна – Україна” (з відвідуванням визначних краєзнавчих, географічних, історичних, етнографічних об'єктів) // Наказ МОН України від 06.04.2007 № 286 „Про поліпшення туристсько-краєзнавчої роботи у навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України”.
15. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Інститут географії НАН України, 172 с.
16. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / М-во охорони навколишнього природного середовища України. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2009. – 331 с.
17. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 14 травня 2019 року № 2716-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2716-19#Text>

18. Рекомендація про охорону на національному рівні культурної та природної спадщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_724
19. Рипкема Д. Экономика исторического наследия: Практ. пособ. / Пер. с англ. - М.: Билдинг Медиа Груп, 2006. - 156 с.
20. Руденко Л.Г., Голубцов О.Г. Чехній В.М. та ін. Методологія і практика оцінювання території України для заповідання / За редакцією Л.Г. Руденка. – К., «Наукова думка», 2020. – 232 с.
21. Туризм і охорона культурної спадщини: український та польський досвід: В.Вакуленко, І.Валентюк, В.Грибан, С.Коротич та ін. - К.: К.І.С., 2003.- 176 с.
22. Україна: Путівник/ Упоряд.: О.Зінкевич, В.Гула/ - 2-е вид. - К.: Смолоскип, 1995. – 480 с.

Допоміжні

1. Атлас Автономная Республика Крим. - К: ЗАО "Институт передових технологій", 2003. – 76 с.
2. Григорьев А.А. Священные места планеты. - СПб., АССПИН, 2003. - 365 с.
3. Забелина Н.М. Национальный парк. - М.: Мысль, 1987. - 171 с.
4. Ионина Н. А. 100 великих городов мира. Серия: 100 великих. - М.: Вече, 2005. - 480 с.
5. Ионина Н. А. 100 великих монастырей. Серия: 100 великих. - М.: Вече, 2006. - 480 с.
6. Ионина Н. А. 100 великих музеев мира. Серия: 100 великих. - М.: Вече, 2005. - 512 с.
7. Каттанео М., Трифони Ж. Самые великие города мира. - М.: АСТ, 2005. - 320 с.
8. Каттанео М., Трифони Я. Самые уникальные заповедники мира: Всемирное наследие ЮНЕСКО. - М.: АСТ, 2003. - 400 с.
9. Каттанео М., Трифони Я. Сокровища человечества: Всемирное наследие ЮНЕСКО. - М.: АСТ, 2005. - 512 с.
10. Леоненко В.Б., Стеценко М.П., Возний Ю.М. Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України. - К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2003. - 72 с.
11. Максаковский В.П. Всемирное культурное наследие. - М.: Просвещение, 2000. - 415 с.
12. Максаковский Н.В. Всемирное природное наследие. - М.: Просвещение, 2005. - 396 с.
13. Петрина Н. Заповідна справа: Посібник у схемах і таблицях // Красзнавство. Географія. Туризм. - 2007, №21-24, с.2-94.
14. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник / Редкол.: В.Б. Леоненко та ін. - К., 1999. - 240 с.
15. Природно-заповідний фонд Київської області: Атлас-довідник. – К.: АртЕкономі, 2015. – 88 с.: карти, табл., схеми, іл.
16. Туристичне намисто України: атлас / Відп. редактор Н.О. Крижова. – К.: Картографія, 2011. – 136 с.
17. Україна: Природна спадщина. - К.: Мінекоресурсів України, Програма розвитку ООН, 2000.
18. Хорошевский А. 100 знаменитых символов Украины. – Х.: Фолио, 2007.